

Anikó Daróczy
Boedapest

Proefvertaling uit:

Manon Uphoff

Vallen is als vliegen

Querido 2019

Motto: Faust (vertaald door Győző Csorba, 1961)

De lange winter van ons ongenoegen (fragmenten)
blz. 11-12 en 20-21

Henne Vuur (compleet)
blz. 23 t/m 32

De Minotaurus (fragmenten)
blz. 87-88, 95-98

Sweets for my sweet (fragment)
blz. 154-158

Manon Uphoff

ZUHANSZ, MINTHA SZÁLLNÁL

*Legyen szemléletünk emelkedettebb,
Nyugton fogadván, mik velünk megestek;
Szilárdságod különben ismerem.
Szemünk most oly rémségnek lesz a rabja,
Hogy a jelen s jövő egyként tagadja,
De te jegyezd fel csak hűségesen.*

(Faust)¹

Békétlenségünk hosszú tele

(részlet)

Olvasó,

Én ezt a történetet nem akartam elmondani. Hosszú ideig ragaszkodtam csodálatos megmenekülésem, kvantumugrásom gondolatához, és abban reménykedtem, hogy nyugodtan irányíthatom életemet egy elképzelt világban. Egy magam-építette világban, amelybe szabadon beléphetek, és amelyet szabadon el is hagyhatok.

Amióta csak az eszemet tudom, mindig szerettem a történeteket, sóvárogtam értük, az átlagosnál mohóbban szomjaztam mindenre, ami elbeszélhető, kiváló szemem, fülem és orrom volt a tragédia érzékelésére. És ha kiszimatoltam, dobogtam és fújtattam, mint egy ló, kíváncsian és boldogan. Végre történik valami, végre mindenre fény derül! Bibliai történetek, mítoszok, sagák, rettenetes mesék. Megindították szívemet, ingerelték érzékeimet. Íme, egy szöggel átdöfött kéz, íme a gyermekszívbe fúródott jégcsap, az elpusztított bűnös város. Milyen borzalmas, igaz, valóságos.

Leghőbb vágyam az volt, hogy egyszer én is hozzáadhassak valamit az emberi tapasztalat hatalmas építményéhez. De ki jósolhatta volna meg, hogy egy szép napon mi szabadul el a sötétből és ered nyomomba, mint egy rettegő kutya?

¹ Csorba Győző fordítása.

2009 telén elveszítettem a történetek iránti forró szeretetemet, s helyébe beköltözött a nyugtalanság.

(...)

Elnézést kérek, amiért ilyen sokat beszéltem magamról. Úgy érzem, el kellett mondanom, ki voltam, ki akartam lenni, mielőtt fokról fokra leereszknének első szálláshelyünkre. Hogy mire emlékeztettek azok a (komor) napok, amelyeken egy ismerős dob hangja egyre hallhatóbbá vált.

Igen, nyugtalanság, riadalom... és aztán fellobbant a tűz.

Tűz Henne

Kétezertizenöt november tizenharmadikán, néhány nappal azelőtt, hogy a párizsi Bataclanban egy fiatal mulatozó társaság számára végleg lehetetlenné tették azt, hogy a jövőben ártatlan szórakozással pazarolja drága idejét, Tűz Henne lezuhant a lépcsőn és meghalt.

Tűz Henne a nővérem volt. Anyám elsőszülöttje.

A lépcső aljában feküdt, nem engedte, hogy bevigyék a mentők, pedig az orvos és a mentős erősködött, hogy kórházba kellene szállítani, mert kiszáradt és súlyosan alultáplált volt.

Már évek óta nem látogattam, a pontos címét sem tudtam. Nem jelentett számomra többet annál, mint hogy évente egyszer, a Halottak Napján tartott családi összejövetelen gúnyolódunk vele. Micsoda látvány! Anya és fia, ez utóbbi abban a zötykölődő kerekesszékekben. Tisztára *Psycho*-jelenet! Micsoda hihetetlen, bizarr egy páros!

Tűz Henne hatvankilenc éves volt, amikor lezuhant a lépcsőn. Nem volt már mai csirke, vagy – hogy az akkor már tizennégy éve halott apámat idézzem – nem halt éppen bölcsőhalált. Az ezredforduló óta kétszobás, újépítésű, cementfátyollal körülvett lakásában élt, majdnem láthatatlanul. A ház Nieuwegein szélén állt, nyugdíjasoknak épült, egy valamikor csodásnak tartott környéken. Nyugodt, fájdalommentes külváros, a fű úgy zöldellt, mint a *Blue Velvet*-ben, amelybe anyánk a hetvenes évek közepén menekült, velünk.

Amikor szerencsétlen esése után láttam Hennét, madárszerű volt, csontos orra az ég felé bökött, keze madárkarom. Zöld ruha volt rajta.

Sietek megjegyezni, hogy nővérem gazdaságilag már rég nem hajtott hasznot, évek óta nem járult hozzá az államkasszához. Hagyatéka egy párszáz eurós bankszámla, néhány táncruha, porclánszobrocska, egy-két bútordarab, egy Pall Malls meg egy Belinda feliratú hamutartó. Lakását egyetlen délelőtt alatt kirámolták. Fizikailag is alig néhány köbcentit foglalt el.

Gyerekkoromban a nálam tizenhat évvel idősebb Tűz Henne maga volt a nyilvánvaló, megtestesült nőiesség. Valóságos szarka: bolondult mindenért, ami csillogott, haját tupírozta, mindenféle sálak díszeltek rajta. Toddie nevezetű hűgával – aki egy évvel volt fiatalabb nála – és anyámmal együtt valóságos szoborcsoportot alkottak: *The Holy Trinity of Smoke*. Ha mi, kisgyerekek, megjöttünk az iskolából, nikotinpalotájukban találtuk őket, a hátsó szobákban gyerekeik, a mi unokaöccseink és unokahúgaink nyüzsögtek. Hétközben engem és öcsémet, Kajt „beadtak” Hennéhez az utrechti Schimmeltéren. Báránylevest főzött nekünk. „Kérsz egy almát? Zsupsz, itt repül, kapd el!”

Nyáron bikiniben kente nekünk a vajaskenyeret. Utána kinyújtózott narancssárga vásznas, favázás napozószékében, amely pontosan elért a penész- és mohaillatú kiskertben. Mintha egyenesen Nápolyból menekült volna erre a nyirkos éghajlatra.

Majdnem biztosan tudom, hogy gyermekkorában Hennén az emberek csak annyit láttak, hogy jól néz ki, és ezt gondolták hűgárol, Toddiewoddieról is. Anyám, akit férje kidobott a házából, bizonyos értelemben úgy vitte be őket új házasságába, mint két gyümölcsöt. Amikor szüleim az ötvenes évek végén összeházasodtak, Henne ötéves volt, Toddiewoddie négy. Apám, HEHH, Henri Elias Henrikus Holbein, amatőr képzőművész, bukott papnövendék, istenhívő (volt) börtöntöltelék, már évekkel azelőtt mostohaapjukká lett, hogy bennünket, legfiatalabb utódait, nemzette volna és esti tanulmányai során matematikussá, tudóssá, statisztikussá és tiszteletreméltó állampolgárrá, ragyogó állással rendelkező családapává küzdötte volna fel magát.

HEHH ugyanakkor zavart, mélyen sérült férfi volt, aki (most már ki merem jelteni), ha elkapta az indulat, minden érzését és vágyát, fájdalmát és sértettségét – igen helytelenül – (mostoha)lányain vezette le.

Apám az első világháború utáni gazdasági válság éveiben nőtt fel, s családja nem volt éppenséggel híján a fasiszta ideológiák iránti rokonszenvnek. Soha nem köteleződött el, de gondolkodásában megmaradt azoknak az eszméknek a lenyomata, amelyek szerint bizonyos életek számítanak, mások pedig nem. A nőkkel kapcsolatban igen határozott elképzelései voltak. Ők jelentették számára azt a testet, szépséget és biztonságot, amelyet keresett. HEHHnek hiányzott az anyai melegség, és Mária iránti odaadása valósággal kétségbeesésbe hajszolt minket. Lángolt a szeme, amikor előntötte az érzelem és a csodáról beszélt, mely szerint Mária az Eredendő Büntől mentesen fogant és úgy adott életet Jézusnak, hogy szüzességét megőrizte.

Mi, a ház gyermekei, az övéi voltunk. Ő öltöztetett és etetett minket, ő kereste a pénzt, ő volt az, aki nem vett rólunk tudomást. Amikor megöregedett, Henne kedvesen ápolta. Mindent egybevéve egészen békésen hunyt el. Egyáltalán nem úgy, mint Tűz Henne. HEHH halálának pillanatában Henne annyi idős volt, mint én most. Már elvált asszony, de fia még nem volt nyomorék. Sovány volt, de még nem ijesztően aszott. Szép nő, haját a feketénél is feketébbre festette. Néha elment a hangja. Volt, hogy hetekig alig tudott beszélni, de ez senkinek sem hiányzott, bár ilyenkor megfosztattunk nevetésétől is, azt máig is hallom. Előrehajolt, kezével két térdére támaszkodott, és mély hangot adott ki. Mindenesetre

odaadón gondozta HEHHet az utolsó éveiben, és erre büszke is volt. Azt hiszem, nem akarta megfosztani méltóságától.

Henne nem venné jó néven, hogy megnevezem és hogy most ezt írom.

„Nem félek én senkitől”, mondta, és bezárkózott a lakásába. És büszkén hozzátette: „Mindig mindent egyedül csináltam.”

Tűz Hennétől kaptam életem első melltartóját. Tizenkét éves voltam, a mennyezeti lámpa alatt álltam vadonatúj hálósobámban. Henne segített anyámnak tapétát és padlószőnyeget választani: vidám hetvenes évekbeli színek, narancssárga és lila (új életet akartunk kezdeni), és átadta nekem azt az éjkék csodát, amelyhez mellem még nem volt. Válás után – férje barátnőt tartott – jövedelme nagyot zuhant. Semmi végzettsége nem volt, soha senki nem tartotta fontosnak, hogy tanuljon, saját lakásba költözött, oda, ahol később a fiát is gondozta. Ez már önmagában is külön történet. Unokaöcsénk akkor nyomorodott meg, amikor Hennénél lakott. Felnőtt férfiként, válása után, depressziósan költözött vissza az anyjához, mert gondoskodására vágyott. Se állása, se kellemes természete nem volt, bár az agyi vérrög ez utóbbiban változást hozott. Azért kapott trombózt, mert hónapokon át feküdt mozdulatlanul az első emeleti ágyban. Egyszer csak nagyot csattant valami, és ő ott hevert az ágy és a fal közötti résben. Körtének, löttynek hívtuk ezután, meglágyult és édes-kedves lett. Henne minden egyes este feltolta a lépcsőn, fokról-fokra.

Fia egyre kerekesebb és húsosabb lett, Henne folyamatosan fogyott. Mindig is vékony volt. Az a fajta vékony, amit Trump kedvel. Tehát ne legyen túl húsos az asszony, kivéve a két zselével feltöltött mellet, ne foglaljon sok teret, ne nagyon hangoskodjon.

Néha úgy érzem, hogy a dühöm soha nem fog csillapodni, olyan, mint egy a világ végezetéig lobogó fáklya. Pár évvel azután, hogy a fia beköltözött, tovább csökkentették Tűz Henne jövedelmét, mert gazdag háztartását megosztotta fiával, aki viszont egyáltalán nem érezte kötelességének, hogy akár egyetlen euróval is hozzájáruljon a költségekhez. Házon kívül vacsorázott. A Van der Valk-ban. Kis kocsiján hajtott oda, és soha nem hagyta volna ki a desszertet.

Ezt tárgyalgattuk, amikor tudomást szereztünk róla.

Tűz Henne nem szólt semmit. Csodálatosan tudott hallgatni.

Hallgatott HEHHről is, aki Minótauroszként minden bizonyal őt is felkereste kislánykorában. Vér szerinti apjáról is hallgatott, aki egyszer Toddiétól megkérdezte, hogy megmutatja-e neki a bugyiját.

Henne csak füstölt, mint egy gyárkémény, és egyre kevesebbet evett.

Válása után nevetett és táncolt még néhány évig, aztán egyre mélyebben hallgatott, szája körül elmélyült az a titokzatos vonás.

Öreg volt, én öregnek láttam. Szegény volt, egyedülálló, munkanélküli.

Tulajdon élő, lélegző rémálmom. „Édesjóistenem, add, hogy soha ne legyek olyan, mint Henne.”

Úgy tudott nevetni, mint egy hiéna. De nem volt boszorkány, ahogy az utcabéli gyerekek kiáltották utána, ha meglátták.

Egyedül volt, magába zárkózott.

Helyes viselkedés, nemdebár? Ki szereti, ha egy nő hisztérikus? Ha úgy viselkedik, mint egy *nasty woman*?

Halála estéjén kilencven fiatalat mészároltak le a Bataclanban, az ő szerény kimúlásába bele se mertem gondolni.

Fehér rózsacsokorral állok cigányosan lila sírjánál, a sír olyan kicsi és keskeny, és ó, atyám, dühöm oly nagy, hogy fel tudná izzítani az egész földet.

'Grab 'em by the pussy.

Rúgjátok ki őket.

Hadd gondozzák behúgyozott szüleiket és gyerekeiket.

Dugjátok meg őket.

A dühöm úgy növekedik, olyan változatos formákkal telítődik, mint egy Hieronymus Bosch-festmény. Nyugalom. Uralkodj a szavaidon. Tekints a dühödre, nézd a narancssárgát, az aranyszínűt, a hűvös kéket. Ott a legforróbb, megolvaszthatod benne a vasat is...

Tűz Henne a sajátját belülről gyújtotta meg, mintha szénből lett volna. Az utolsó alkalom, amikor rá akartam hasonlítani, 1975-ben volt, amikor azt a melltartót kaptam tőle.

Csak azután kezdtem menekülni.

Igaz ugyan, hogy békétlenségünk 2008-2009-es hosszú tele után sok kellemetlenség és drámai esemény volt a családukbán és baráti körünkben, és hogy én, mint író, kénytelen voltam beletörődni a Zijlstra-ítéletbe, de azt hiszem, csak 2015-ben jöttünk rá, hogy mi, „legifjabbak”, mégsem hódítottuk és váltottuk meg a világot, és hogy voltaképpen egy rakás szerencsétlenség vagyunk. Oleg, külföldi állampolgárságú férjem, a család anyagilag peremre került tagjai, az értelmi fogyatékos öcs, a beteg, aki nem mert otthon maradni, nehogy kidobják az állásából és aztán nehogy szúrja a betegségbiztosított társadalom szemét, jómagam, akinek a szája tele volt implantátumokkal, amelyeket, mint kiderült, valami dilettáns

plántált, és szegény elhagyott Toddiewoddie, aki férj nélkül, de egy lila vibrátor tulajdonosaként siratta a nővérét.

Hát igen, ezek voltunk mi. Félresikerültek, kívülállók.

Hennét nem láttam gyakran. Alig láttam – évente egyszer, amikor egy nieuwegeini vendéglőben HEHHre emlékeztünk.

„Ha nem eszel, tudod, mi lesz”, mondtam neki.

Ezek voltak nővéremhez intézett utolsó szavaim.

Rám nevetett azzal a titokzatos nevetésével, és hozzá sem nyúlt a leveséhez. Már évek óta alig vett magához táplálékot. Aggódtunk érte, de amúgy sietősen, ingerülten. Mint már írtam, mindannyian el voltunk foglalva saját bajainkkal és csalódásainkkal. Én például nem bírtam az élőködő életformát.

„Egyél, az isten verjen meg, ha nem eszel, meghalsz.”

Akkoriban már nem mondtunk neki olyasmiket, hogy biztosan talál valami állást, hogy majd helyrebillen az anyagi helyzete, hogy talál magának egy férfit, hogy új életet kezdhet.

Ráadásul nemigen kedveltük az unokaöcsénket és egyikünknek sem tetszett az egész helyzet.

Tűz Henne hatvannyolc éves koráig várta, hátha jobbra fordul a sora. Azt hiszem, akkor látta be, hogy ne fog.

Alig valakinek mondtam el, hogy meghalt. A barátaimnak nem. Az íróársaimnak sem. Szégyen.

De hát mit jelenthetett volna számukra Henne? Jézusom, hiszen még én magam se látogattam már évek óta. Olyan voltam, mint Scrooge: csak múltbeli, nemkívánatos kísértetként volt jelen az életemben. Emlékként, amelynek nem szándékoztam a közelébe férközni. Fekete, kiégett hárpia.

De álmodtam róla. Csupasz faágon ült, lobogó hajjal.

Hess!

El akartam hessegetni.

Persze, hogy nem Tűz Hennének hívták valójában. Isaac Bashevis Singer adta ezt a nevet egyik lenyűgöző szereplőjének, aki dühében meggyulladt, és azért neveztem el így, mert pontosan ezt tette: felgyújtotta maga körül a világot. Azon a november tizenharmadikán minden egyes lépcsőfokon úgy lobbant fel, mint egy gyufaszál.

Igen, Tűz Henne lezuhant a lépcsőn, és nekem, az írónak, bár minden erőmmel azon voltam, hogy ezt a történetet elfojtsam magamban, sőt, hogy a torkát elszorítsam, puszta kézzel kipréseljem belőle a levegőt, nincs más választásom, mint hogy visszatérjek ahhoz a történethez, amelyről azt gondoltam, hogy már megszabadultam tőle, de amely soha nem volt kizárólag a sajátom. Mindannyiunké volt. Mintha egy minden irányban indázó növény gyökerei volnánk.

Íme, a Holbein-gyerekek egyike vagyok.

Henri Elias Henrikus Holbein lánya.

Ő volt félelmünk és felajzottságunk brilláns építésze, boldogságunk és rettegésünk szélsőséges pillanatainak nagymestere és rendezője.

A Minótauros

(részlet)

Vagy öt fénykép van Henriről abból az időből, mielőtt Minótaurosává vált volna. A legrégebbi bolyhos takarón fekvő csecsemőként ábrázolja. A másikon már kisfiú, osztályteremben ül. A többin – amelyeken tizenhét, tizennyolc és tizenkilenc éves – fiúk, fiatal emberek, osztálytársak, diáktársak között áll, valamilyen oktatási intézmény előtt: papnevelde, vagy, még az azelőtti időkből, a nijmegeni gimnázium. Napfényes koradélutánokon készült képek, az árnyékok rövidek, a fény erős, az épületek téglái egyenként látszanak. Apám, Henri, magas, vékony, kicsit elveszettnek tűnik. Barnásszőke haja (milyen meglepő, hogy valamikor ilyen dús haja volt) még sűrűn hull a homlokába, enyhe mosollyal az arcán néz a lencsébe - talán egyáltalán nem is mosolyog. Annak ellenére, hogy fekete-fehér fényképek, azonnal látszik rajtuk, milyen világos a szeme. Az egyik kép mosogatás után ábrázolja, kezében konyharuha. Előtte az asztalon felfordított fehér kávécsészék. Nagy cink mosogatótálban előblített üvegek. Tiszta, friss és fiatal ezeken a képeken (egyetlen nő sem látható rajtuk). Fehér inget visel, nyakkendőt és az elmosott edényeket ábrázoló képen még zakót is. Igen, minden olyan tiszta... a csillogó csészék, a tanulók arca, az előblített üvegek...

A melankólia, gyász, veszteségérzet vagy megbánás szavak nem alkalmasak annak az érzésnek a leírására, amelyet ezek a képek ébresztenek bennem. A harmincas évek első felében készültek, s olyan sokminden történt azután. De ami történni fog, már elsüllyed az időben, rétegeket képez, mint ahogy nagy, hófödte mészhegyeket alkotnak az összemorzsolts kagylók és halcsontvázak.

1933 január 7.-én, amikor a tizennyolc éves Henri azzal a félmosollyal a kamerába néz, megjelenik a *Volk en Vaderland* című NSB-folyóirat első száma. Mielőtt a hónap véget ér, Hindenburg birodalmi kancellárnak nevezi ki Hitlert. Július 20.-án a Vatikán aláírja a náci Németországgal kötött egyezményt. Ugyanabban az évben Dachauban az első koncentrációs tábor készen áll a politikai foglyok fogadására.

(....)

Nagyon sokáig tartott, amíg a legsötétebb szobába nyíló nagy ajtón be tudtam lépni. Olyan volt az a tér, mint egy dombon magasodó komor templom vagy katedrális: nem tölthette be más, csak a legnagyobb tisztelet és Isten jelenlétének, vagy legalábbis a legmagasabb

magasságokkal (vagy legmélyebb mélységekkel) közvetlen kapcsolatban álló lény jelenlétének mély bizonyossága.

Igen, olvasó, most be kell lépnem... olyan tágas volt az a birodalom, amelynek valaha lakója voltam.

*

Punchiquiwa – Pun-chi-qui-wa (főnév, semleges). Annak az univerzumnak a neve, amely az M.M. Holbein nyugtalan elméjében bekövetkezett erőteljes robbanás nyomán keletkezett, körülbelül 1966-ban vagy '67-ben. Popshiquiwah vagy Pochiquiwa néven talán Toddiwoddie és/vagy Tűz Henne világában is ismert volt már.

Azt hiszem, ha a világon minden bőr, hús, vér, csont és izom, minden fém és szerszám, minden rajzceruza és nyersanyag, ráadásul a világ minden nyelve rendelkezésemre állna és én mindennek a nagymestere volnék is, akkor sem tudnék pontos leírást adni a Minótaurosztól és labirintusáról. Először is azért nem, mert a Minótauroszt nem tűrt meg semmiféle ábrázolást, (vagy nem is volt ábrázata), csak sötétben jelentkezett. Másodszer pedig azért nem, mert a találkozás során a látás fölösleges, szükségtelen érzékké vált, nem lépett működésbe. Az érzékekkel amúgy is valami különleges és érthetetlen dolog történt: összezavarodtak, összegabalyodtak. Szem és fül, orr és száj, a belső és külső, szoba és test, fent és lent... és összekavarodtak a számok is, az egy, a kettő.

Ebben a feketében néha feltűnt egy fehér kör: a hímzett szegélyű, fehér hálóinget viselő Libby sápadt arca: szája nyitva, az meg szintén fekete volt. Vagy felderengett egy kisbárány (matrica a fehérneműs szekrényen), esetleg felvillant egy kis vízcsepp formájú narancssárga fény. De ezeknek a nagyon rövid ideig tartó képeknek vagy villanásoknak, amelyek olykor mintha azt sugallták volna, hogy a térben jelen vannak a régi élet elemei is, szóval egyetlen, talán csak a szemhéjam belső hártáján látott rebbenésnek vagy észlelésfoszlánynak sem volt semmi köze ahhoz, aki voltam, vagy akik mi, a Minótaurosztól és én voltunk ebben a Punchiquiwában, azokban az évszázadokká táguló pillanatokban, amelyek mintha nem is lettek volna az emberi tér-idő részei.

Hogyan is engedhetnék be, olvasó, ebbe a labirintusba, amelynek mi, Holbein-lányok rendre mind lakói voltunk, hogyan tessékkelhetnék be, hiszen magam is végtelen sokáig haboztam belépni, s az igazat megvallva Henne zuhanására volt szükség ahhoz, hogy

mégis megtegyem? És hogyan fogjak bele annak elbeszélésébe, hogy milyen volt benne lenni? A falakkal kezdjem, amelyeken a Minótauroszt a fény sebességével párolgott át, pedig ő maga a fény ellentéte volt? Vagy azzal az oltárterítőszerű szőnyeggel, amelybe beleivódott az ürülék és vizelet szaga? A mennyezeti lámpával, amely lefekvés előtt még egy pillanatra megvilágította a gyerekszobát? A lámpaernyőn a füttyörésző Pinokkió volt látható, őt az úszó vagy repülő, rikító narancssárga aranyhal, Cleo követte (vagy Pinokkió követte őt), utánuk Figaro, az éjfékete, selymestappancsú kandúr lépkedett. Íme, esténként itt dugtak ágyba, takargattak be, kívántak jóéjszakát és adtak jóéjtpusztit (nyissz! körömvágó olló, kopp! fésű, csiki-csuki! töltőtoll), hogy aztán jóval éjfél után felébresszenek (kattanó gömbkilinccsel lehetett elhúzni a hermetikusan zárt szoba ajtajának reteszét), félálomban ráültessenek a bilire (Nivea- és dohányillat – Tabac Original –, vizeletszag, néha, plotty, egy kis kaki is pottyán – a pisi lecsöppen a szőnyegre, elől, a bili magasított peremén ott a virágos matrica, a műanyag karima meleg popsihoz ragad...). És akkor Henri eltűnik és feloldódik az áthatolhatatlanul szigetelő gittben: hideg huzat lebben, előbb felvillan, majd eltűnik a nagyon keskeny fénycsík, és akkor belép a Minótauroszt. Vagy nem lép be, hanem abból a vágható-tapintható sötétből keletkezik, úgy besűrűsödtek ott az atomok és molekulák, hogy biztosan ez a hatalmas nyomás hozta létre a Minótauroszt *anyagát*, s ez a túlnyomás őt magát arra kényszerítette, hogy egy másik anyagba vigye át.

Íme, ez volt a szoba, amelynek leírására nincsenek szavak. Olyan szűk és zárt volt az a hely, mint egy szerv, olyan rengeteg nedves és tapintható sejt alkotta, hogy az emberi beszéd szegényessé és fölöslegessé zsugorodott benne. Ebben a térben könyvek nem léteztek, a Minótauroszt ünnepélyesen, bölcsen és tökéletesen egyedül uralkodott benne. Jelen volt a falakon és a falakon túl, és lecsorgott a padlóra, mint a víz... ujjai szétterültek a falakon és behatoltak mindenbe, ami létezett. Egyszerre volt lélegzet, születés, élet és halál. Csak hajnalban lényegült át a mesterien ügyes Henri Elias Henrikus Holbeinná, akit azonban titkos éjjeli ragyogása majdnem felismerhetetlenné tett.

Sweets for my sweet

(részlet)

*

Egyetlenegyszer láttam a Mnótauroszot, huszonkét éves lehettem. Talán akkortájt, amikor Libby elköltözött otthonról. Kijött labirintusából a napvilágra, és mindenkitől távol, szótlanul gyalogolt a tengerparton, anélkül, hogy akár egy pillanatra is arra számított volna, hogy emberek kapcsolatba lépjenek vele. Lábnyomát minden lépése után eltüntette a farkával, a lépte után hagyott mélyedések tengervízzel teltek meg. Olyan erős volt a farka, mint egy ököré, feje ott sötétlett két izmos válla fölött. Tökéletesen elhagyatott benyomást keltett. Embertelen ajkát egyetlen hang sem hagyta el, csak képletek. Ez az értelmes, éleseszű teremtmény mintha maga is tudatában lett volna annak, hogy nem egészen emberi.

Délután volt, kedd, a hét legmagányosabb napja.

Kétszer beszéltem apámmal. Az első alkalommal még gyerekforma voltam, tizenhárom éves. Ott álltam előtte az irodájában a Varkenmarkton (szokása szerint az íróasztalánál ült), és kimondtam a magam *noli me tangeré*-jét. Apám, ne érints többé, mert férfival háltam.

A második alkalommal huszonhat éves voltam. Irodalomtudományt tanultam, közben egyedülálló anyaként esti tanfolyamokon tanítottam. Felnőttképzésben. Sok bajom volt magammal, viselkedésemmel, riasztottak, üldöztek az álmaim, amelyek – mivel pár éve már rendesen táplálkoztam – úgy szaporodtak az agyamban, mint a myceliumos mérgegombák. Sokasodtak és sűrűsödtek, átvették a hatalmat a hétköznapijaim fölött, beszívárogtak minden cselekedetembe. Hallucinatív képzelgések. Tágra nyílt szemmel meredtem rájuk, mint Alex a *Clockwork Orange*-ben, miközben háború és üldöztetés elől menekült felnőtteket tanítottam. Vagy miközben otthon a lakásban egytálélt főztem magamnak és a kislányomnak. Vagy amikor elbóbiskoltam a kanapén, amelyre – hogy barátságos és hangulatos legyen az otthonunk – nagy, petrezselyemmintás kendőt terítettem; térdemen nyitott könyvek, az Edward Bond *Lear*jéről készülő dolgozatom jegyzetei: „Listen, Cordelia. You have two enemies, lies and the truth” – vonal, vonal...

Lebilincseltem, amiket láttam, de félttem és undorodtam attól, amit a saját fejem minden figyelmeztetés nélkül elém tár. És micsoda értelmetlen, ijesztő részletességgel! Tiritarka erőszakáradat. A látomások világosak voltak és gyakran, mint Sade művei, nevettetően lehetetlenek. Ünnepeyesek, nevetségesek, túl fordulatosságok és tekervényesek, ragadóságok,

nyálasak. Vért és nyirkot izzadó, megnyúzott lovak üres utcákon poroszkálnak. Széttaposott, medúzaszerű emberi szervek siklanak ki a sarkam alól. Műtőben, vakító fényben sebészek tűnnek el könyékig a lekötözött páciens belei közt....

Segítség, segítsetek, nem vagyok épelméjű.

A második alkalom 1990-ben lehetett. A berlini fal már leomlott, de Nelson Mandelát még nem engedték szabadon. HEHH-t telefonon hívtam vagy inkább szólítottam fel: „Beszélni szeretnék veled.”

Egy óra múlva ott álltunk a Cityplaza bejárata mellett, a bokroknál, Nieuwegein üzletnegyedének dobogó szívében. A bokrok olyan intenzíven zöldek voltak, hogy minden egyes levelet külön láttam, mintha a HEHH által oly igen nagyra tartott mágikus realisták egyike, Pyke Koch festette volna őket. Mélységet nem ábrázoló festmény: ami az előtérben van, ugyanolyan erősen körvonalazott és pontosan kidolgozott, mint ami a háttérben megszűnik, az ábrázolt események közt nincs sem idő, sem tér. A biciklikormányt markolta, s azt mondta, hogy nincsenek emlékei arról, ami az imént elhangzott. Hogy nagyon romlik a memóriája, örület, mint a lyukacsos sajt. Öreg ember volt már akkor. Asztmás. Keze csupa májfolt, hallgattam felszínes lélegzetvétélét, szürke nadrágja lötyögött rajta. Lehet, hogy bólintottam és mosolyogtam, pár percig tarthatott az egész. Aztán fekete kerékpárján hazahajtott, anyámhoz.

Én csak álltam.

Tőle kaptam az Andersen-könyvet, gondoltam.

Amikor a valóság ellentmond vágyainknak és reményeinknek, többféle stratégia is rendelkezésünkre áll: szelektíven érzékelünk, és meg tudjuk változtatni korábbi meggyőződésünket. Anélkül, hogy tudatában lennénk, azt tesszük, amit gyakran az ügyvédek is: bizonyítékokat keresünk, és azokat úgy sorakoztatjuk fel, hogy az ügy kívánatos felét támasszák alá. A válogatott tényekből olyan építményt alkotunk, amely a leginkább fedi az óhajtott valóságot. Tulajdonképpen újraírjuk a történetet. Segítségünkre van a hazugság. Valamit megold, valamit felold bennünk.

Bizonyítékaim vannak arra, hogy tiszteletreméltó férfi volt.